

Norsk økonomi

Utviklingen hittil i år

Sesongjusterte tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) viser en svak nedgang i BNP for Fastlands-Norge i 2. kvartal i år, etter en tilsvarende moderat oppgang kvartalet før. Tallene for 1. kvartal i år er litt nedjustert i forhold til tidligere anslag, og det ser nå ut til at aktiviteten i fastlandsøkonomien har endret seg lite gjennom det siste året. Nye sesongjusterte tall indikerer at også etterspørselen fra Fastlands-Norge har utviklet seg noe svakere enn tidligere antatt, med moderat nedgang gjennom det siste fire kvartalene. Situasjonen i arbeidsmarkedet har også vært stabil gjennom det siste året, med relativt små endrin-

ger i sysselsetting og ledighet. Konsumprisveksten har holdt seg om lag på samme nivå som gjennom fjoråret, mens nedgang i importen og sterk oppgang i oljeprisen bidrar til at vi igjen har et betydelig overskudd i utenriksøkonomien.

Kontraktiv økonomisk politikk

Ifølge Finansdepartementets budsjettindikator innebærer det finanspolitiske opplegget for 1999 en forsiktig tilstramning. Foreløpige KNR-tall for 1. og 2. kvartal i år viser i tråd med dette en forholdsvis svak utvikling i samlet etterspørsel fra offentlig forvaltning.

Konjunkturtendensene. Hovedtall for 1997-1999

Vekst fra forrige periode. Prosent

	1997	1998	Sesongjustert			
			98.3	98.4	99.1	99.2
Realøkonomi						
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,7	3,1	0,3	-0,8	1,2	0,2
Konsum i offentlig forvaltning	2,8	3,7	1,0	0,5	-0,1	1,4
Bruttoinvesteringer i fast kapital	15,1	8,1	3,6	4,6	-12,1	-6,3
- Fastlands-Norge	12,8	2,4	1,0	0,5	-5,5	-5,8
- oljevirksomhet ¹	15,6	25,7	4,1	16,2	-21,4	-8,6
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ²	5,2	3,1	0,6	-0,2	-0,4	-0,7
Eksport	5,7	0,5	-3,7	2,9	-1,2	1,8
- råolje og naturgass	2,1	-3,8	-8,2	6,5	-2,4	1,9
- tradisjonelle varer	8,0	3,4	2,2	-0,2	-0,6	0,7
Import	12,0	9,1	-0,2	5,3	-6,3	-2,9
- tradisjonelle varer	8,1	9,6	-0,4	0,9	-0,6	-6,2
Bruttonasjonalprodukt	4,3	2,1	-0,7	-0,1	0,6	-0,9
- Fastlands-Norge	4,4	3,3	0,1	-0,5	0,6	-0,7
Arbeidsmarkedet³						
Utførte timeverk	2,4	2,2	-1,1	0,9	-0,4	0,3
Sysselsatte personer	2,9	2,3	0,4	0,1	-0,1	0,6
Arbeidsstyrke	2,2	1,2	0,1	0,1	0,0	0,4
Arbeidsledighetsrate, nivå ⁴	4,1	3,2	3,1	3,1	3,2	3,0
Priser						
Konsumprisindeksen ⁵	2,6	2,3	2,3	2,3	2,3	2,5
Eksportpriser tradisjonelle varer	0,5	1,0	-0,6	-0,6	-1,5	1,2
Importpriser tradisjonelle varer	-1,0	1,3	0,7	-2,0	-1,6	2,0
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	56,1	-16,3	-6,9	-16,2	0,1	6,2
MEMO (ujusterte nivå-tall)						
Pengemarkedsrente (3 mnd. NIBOR)	3,6	5,6	6,5	7,9	7,1	6,4
Gjennomsnittlig lånerente ⁶	6,0	7,2	7,6	9,7	9,3	8,5
Råoljepris i kroner ⁷	135,6	96,3	95,2	84,1	86,7	120,5
Importveid kronekurs, 44 land, 1996=100	99,5	101,7	102,3	102,8	101,9	99,5
NOK per ECU/eruo	8,02	8,46	8,53	8,82	8,60	8,24

¹ Tallene for oljevirksomheten dekker nå sektorene oljeutvinning, rørtransport og oljeboring.

² Konsum i husholdninger og idelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i Fastlands-Norge.

³ Tallene for 1997 og 1998 er fra nasjonalregnskapet. Kvartalstallene er basert på AKU, idet nasjonalregnskapet foreløpig bare publiserer kvartalstall for sysselsetting, og denne serien er for kort for sesongjustering.

⁴ Ifølge AKU.

⁵ Prosentvis vekst fra samme periode året før.

⁶ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner, gjennomsnitt for perioden.

⁷ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

Også pengepolitikken har nå en innretning som må forventes å bidra til redusert vekst i innenlandsk etterspørsel. Omleggingen fant sted i 2. og 3. kvartal i fjor, da Norges Bank som svar på et tiltakende depresieringspress mot norske kroner doblet sine rentesatser overfor bankene. Rentnivået i pengemarkedet steg til et nivå nærmere 4 prosentpoeng over tilsvarende ECU-renter, og finansinstitusjonenes utlåns- og innskuddsrenter fulgte utviklingen i pengemarkedsrenten med et lite etterslep. Ved utgangen av fjoråret var den gjennomsnittlige utlånsrenten i private finansinstitusjoner vel 9,5 prosent, 3,5 prosentpoeng over nivået ved utgangen av 1997.

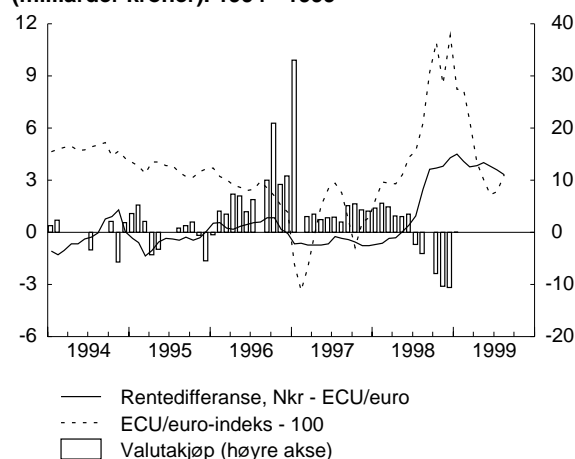
Så langt i år har Norges Bank senket sine signalrenter overfor bankene med i alt 2 prosentpoeng. Pengemarkedsrentene har falt om lag tilsvarende, og rentesatsene i private finansinstitusjoner ligger nå rundt 1,5 prosentpoeng under nivået ved siste årsskifte. Rentene i ECU/euro-området har imidlertid også falt gjennom det siste året, slik at renteforskjellen overfor de relevante europeiske valutaene bare er moderat lavere nå enn i annet halvår i fjor. Kronen har imidlertid styrket seg betydelig mot euroen inneværende år, og har i de siste fem månedene ligget i nærheten av den "sterke" ytterkanten av det båndet som valutakursen ifølge gjeldene retningslinjer bør stabiliseres rundt. På samme måte som fallet i oljeprisen fra nærmere 19 dollar per fat i 4. kvartal 1997 til rundt 10 dollar per fat ved årsskiftet 1998/99 trolig bidro til svekkelsen av kronen, er det grunn til å tro at oppgangen til over 20 dollar per fat i august er en viktig faktor bak appresieringen inneværende år. Den betydelige renteforskjellen mellom kroner og euro og avtakende prisvekst kan imidlertid også ha bidratt.

Stagnasjon i etterspørselen fra Fastlands-Norge

Etterspørselen fra Fastlands-Norge ser ut til å ha svekket seg litt gjennom de siste kvartalene, fra en foreløpig topp i 3. kvartal i fjor. Det er i særlig grad utviklingen i investeringene som bidrar negativt, med en anslått nedgang på 10 prosent gjennom de siste to kvartalene. En rekke store offentlige finansierte utbyggingsoppgaver innen samferdsel, undervisning og helse er blitt fullført gjennom det siste året. Dette har gitt bortfall av etterspørsel som ikke fullt ut er blitt erstattet av nye prosjekter. Samtidig viser også investeringene i industrien, i andre vareproduserende næringer og i privat tjenesteyting utenom samferdsel nedgang. Fallet i industriinvesteringene er særlig kraftig, og SSBs investeringsstatistikk for 3. kvartal antyder at den negative tendensen vil bli videreført fremover. Også investeringene i oljevirkomheten er på vei ned, etter å ha gitt betydelige positive etterspørselsimpulser gjennom de siste to årene.

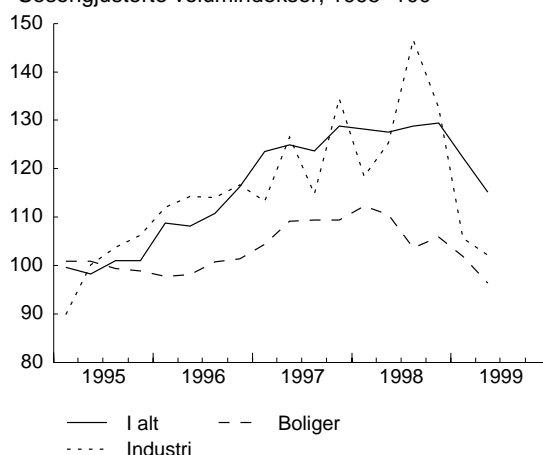
Husholdningenes forbruk endret seg lite fra 1. til i 2. kvartal i år, etter relativt sterk vekst kvartalet før. Mens tjenestekonsumet både i 1. og 2. kvartal økte om lag i samme tempo som gjennom de foregående åtte årene, ser det ut til at varekonsumet nådde en foreløpig topp i 3. kvartal i fjor. Tall for utviklingen i detaljomsetningen og for registrering

Renteforhold og valutakurs mot ECU/euro og Norges Banks valutaintervensjoner (milliarder kroner). 1994 - 1999

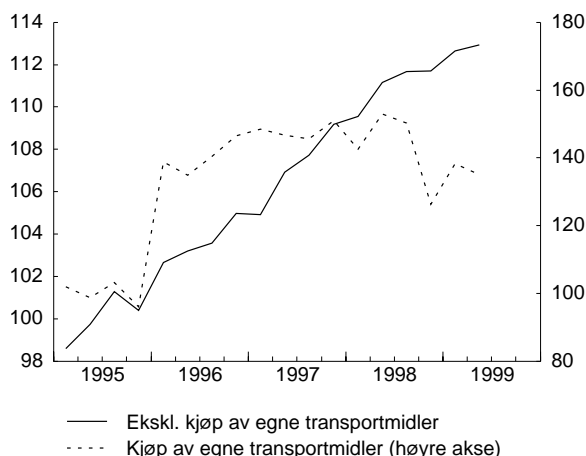
Kilde: Norges Bank.

Investeringer i Fastlands-Norge. 1995 - 1999
Sesongjusterte volumindekser, 1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

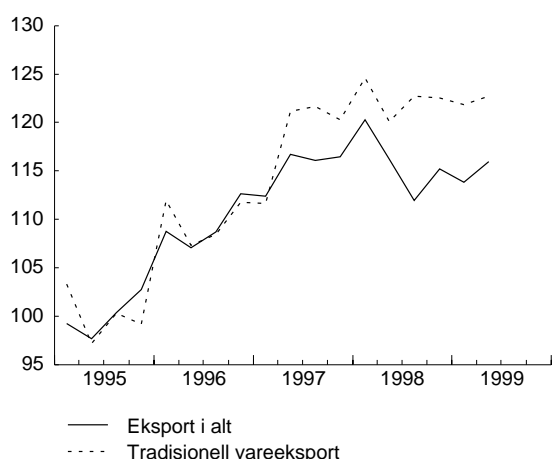
Konsum i husholdninger m.v. 1995 - 1999
Sesongjusterte volumindekser, 1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport. 1995 - 1999

Sesongjusterte volumindekser, 1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Import. 1995 - 1999

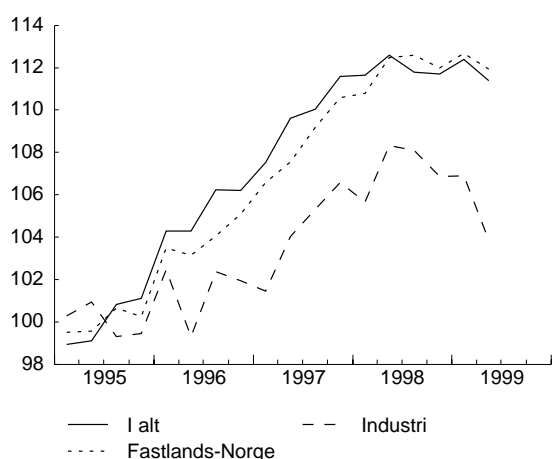
Sesongjusterte volumindekser, 1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bruttonasjonalprodukt. 1995 - 1999

Sesongjusterte volumindekser, 1995=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

av nye biler i juli i år understøtter dette bildet. De sesongjusterte tallene for husholdningenes forbruk i 1. kvartal i år er noe nedjustert i forhold til forrige publisering. Revisjonen skyldes delvis ny informasjon om husholdningenes varekjøp, men først og fremst overgang til samme påskejusteringsmetode som for detaljomsetningsindeksen.

Det er nærliggende å se utflatingen i varekonsumet gjennom de siste kvartalene i sammenheng med renteoppgangen på slutten av fjoråret. Selv om rentene deretter er blitt noe redusert, er det fortsatt klart dyrere å lånefinansiere forbrukskjøp enn gjennom de foregående fire-fem årene. Som følge av at husholdningene som gruppe har mer gjeld enn fordringer med flytende rente har renteoppgangen i tillegg bidratt til å dempe veksten i husholdningenes disponible inntekter. Utflating i sysselsettingen, og lavere lønnsvekst i år enn i fjor trekker i samme retning.

Til tross for at det var klart dyrere å ta opp lån i første halvår i år enn i første halvår i fjor, har prisene på brukte selveierboliger økt med vel 8 prosent i samme periode. Denne prisveksten kan både være en forsinket respons på den sterke inntektsveksten gjennom de foregående årene, og et tegn på at husholdningene betrakter det relativt høye rentenivået som et forbigående fenomen. Det er imidlertid grunn til å tro at også forhold på tilbudssiden har spilt en betydelig rolle. Usikre tall antyder en markert nedgang i boliginvesteringene gjennom de siste fem kvartalene, og at denne nedgangen geografisk sett ikke er jevnt fordelt. Det kan se ut til at Oslo og andre områder med spesielt svak utvikling i boligbyggingen også har hatt en særlig sterk vekst i boligprisene.

Utflating i tradisjonell eksport

Målt mot en handelsvektet kurv av andre lands valutaer svekket norske kroner seg med vel 4,5 prosent fra 1997 til 1998, og med ytterligere nesten fire prosent frem til utgangen av fjoråret. Denne utviklingen mer enn oppveide effektene på den kostnadmessige konkurranseevnen av den relativt sterke lønnsveksten gjennom 1997 og 1998. Appresieringen av kronen så langt inneværende år trekker imidlertid i motsatt retning, og målt i felles valuta ser det nå ut til at timelønnskostnadene i industrien de siste fem årene i gjennomsnitt har vokst mellom 1/2 og 1 prosent raskere per år i Norge enn hos våre viktigste handelspartnere. Denne utviklingen kan ha bidratt til tap av markedsandeler for den tradisjonelle vareeksporten i fjor, en utvikling som ser ut til å fortsette inneværende år.

Målt i faste priser og justert for normale sesongvariasjoner har eksporten av tradisjonelle varer endret seg relativt lite etter første halvår i fjor. Verdittall fra handelsstatistikken antyder imidlertid at det i denne perioden har vært en vridning i eksporten bort fra Storbritannia og euro-området og over mot USA, Sverige og Japan. Med unntak for Japan kan denne utviklingen langt på vei forklares med det geografiske vekstmønsteret.

Sett under ett og regnet i norske kroner har prisene på tradisjonelle norske eksportvarer endret seg relativt lite gjennom de siste to til tre årene. Dette kan ha sammenheng med at nedgangen i råvareprisene målt i dollar frem til og med 1997 langt på vei kompensert av at dollaren styrket seg. Fra slutten av fjoråret og inn i inneværende år ser vi imidlertid spor av det internasjonale råvareprisfallet i norske eksportpriser, først og fremst i prisene på metaller, som har gått noe ned. Med oppgang i spotprisene på metaller og industrielle råvarer gjennom første halvår i år, er det grunn til å tro at denne utviklingen etter hvert vil bli reversert.

Nullvekst i fastlands-økonomien

Den svake utviklingen i fastlandsinvesteringene og den tradisjonelle vareeksporten gjennom 1998 og inn i 1999 gjenspeiler seg både i markert nedgang i importen og i svak utvikling i deler av innenlandsk produksjon. Aktiviteten i industrien og i andre vareproduserende næringer har gjennomgående pekt nedover gjennom de siste tre til fire kvartalene. Også produksjonen i de private tjenesteytende næringene, som vokste sterkt gjennom 1998 og inn i 1999, viste tegn til stagnasjon i 2. kvartal i år. For Fastlands-Norge sett under ett har sesongjustert BNP nesten ikke endret seg gjennom de siste fire kvartalene.

Relativt stabilt arbeidsmarked, men permitteringene på vei opp

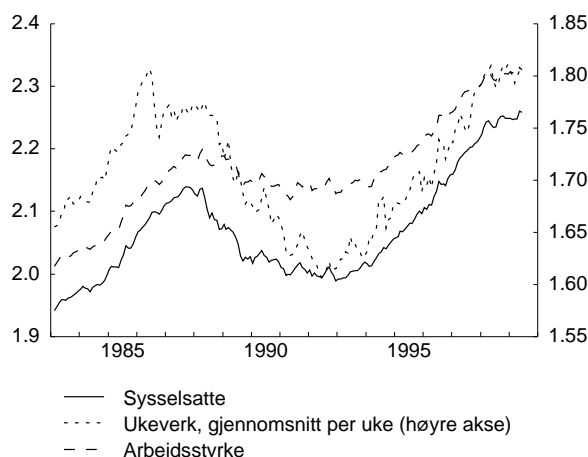
Den sterke veksten i sysselsettingen som startet i 1993 avtok markert gjennom fjoråret. Fra 3. kvartal i fjor og frem til og med 2. kvartal i år har sysselsettingen vært relativt stabil, og uten ny oppgang gjennom annet halvår i år vil veksten fra 1998 til 1999 bli svært beskjeden. Tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet tyder på en sesongjustert nedgang i sysselsettingen i industrien gjennom de siste fire kvartalene. Beskjeftigelsen i private tjenesteytende næringer og offentlig forvaltningsvirksomhet ser derimot fortsatt ut til å øke, men i et klart lavere tempo enn gjennom fjoråret.

Veksten i arbeidsstyrken har også vist en klart avtakende tendens gjennom det siste året, og ifølge AKU har tallet på arbeidsledige ligget nokså stabilt gjennom de tre siste kvartalene. Summen av registrerte ledige ved arbeidskontorene og personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak har heller ikke endret seg særlig i denne perioden, ei heller arbeidskontorenes beholdning av ledige stillinger. Etter sesongjustert nedgang gjennom 1996 og 1997 er imidlertid tallet på permitterte (helt og delvis) doblet gjennom det siste året. Dette styrker inntrykket av at ledighetsbunnen er nådd.

Stabil prisvekst

Konsumprisindeksen lå som gjennomsnitt for årets første syv måneder 2,3 prosent høyere enn i samme periode i fjor. Dette er den samme prisstigningstakten som for året 1998. På 12 månedersbasis var prisveksten i juli i år 2,0

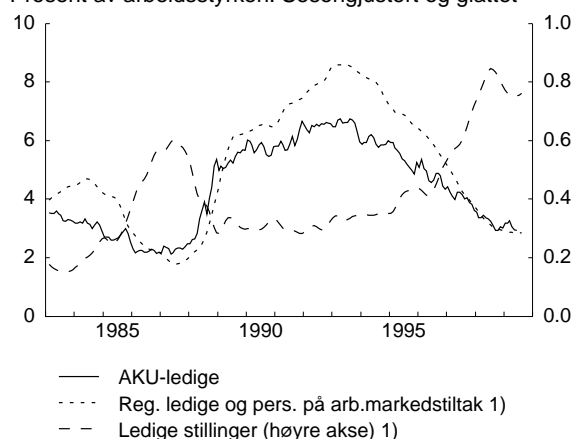
Arbeidsstyrke, sysselsetting og ukeverk. 1983-1999 Millioner. Sesongjusterte og glattede månedstall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger, månedstall

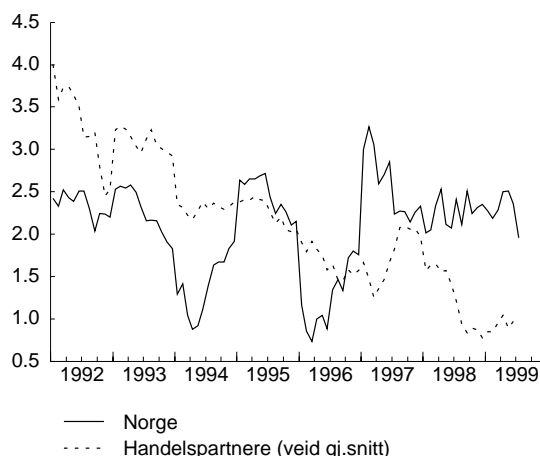
Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

1) Justert bakover for brudd i serien fra januar 99
Kilde: Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

Konsumprisindekser. 1992-1999

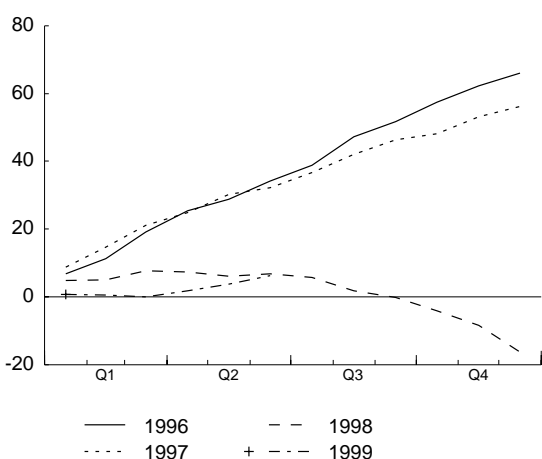
Prosentvis endring fra samme måned året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Driftsbalansen 1996-1999

Akkumulerte tall i mrd. Nkr måned for måned

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

prosent, den laveste vekstraten som er observert på halvannet år. Utviklingen i prisene på bensin og matvarer har bidratt til å trekke prisveksten opp inneværende år, mens utviklingen i elektrisitetsprisene, teletakstene og prisene på klær og skotøy har trukket i motsatt retning. Den harmoniserte konsumprisindeksen økte med 2,1 prosent fra første halvår i fjor til første halvår i år, vel ett prosentpoeng mer enn i EU. Nedgang i prisveksten i Norge og en liten økning i prisveksten i EU, resulterte i at forskjellen i juli kom ned i 0,6 prosentpoeng.

Bedring av utenriksøkonomien

Driftsregnskapet overfor utlandet viste et overskudd på vel 6 milliarder kroner i første halvår i år, vel 29 milliarder kroner mer enn i annet halvår i fjor. Det er spesielt utviklingen i importen som har bidratt til den markerte oppgangen i overskuddet fra annet halvår i fjor til første halvår i år, men veksten i oljeprisene har også betydd en del. Fortsatt øking i råoljeprisen fra 2. kvartal frem til og med august måned trekker i retning av ytterligere sterk oppgang i overskuddet i driftsregnskapet i 3. kvartal.

Utsiktene for resten av 1999, 2000 og 2001

Etter at norsk økonomi passerte konjunkturtoppen i 1998, har hverken samlet BNP eller BNP i fastlandsøkonomien endret seg mye. 1999 ser fortsatt ut til å bli kjennetegnet av en vekstpause, hovedsakelig som følge av en generell investeringsnedgang. Neste år vil sterk vekst i petroleumsutvinning trekke BNP-veksten klart opp, mens fastlandsøkonomien fortsatt vil bli kjennetegnet av svak vekst. Et antatt betydelig fall i petroleumsinvesteringer er en viktig årsak til dette. I 2001 ligger det an til bare mindre endringer i investeringene og det kan se ut til at veksten i fastlandsøkonomien øker og nærmer seg et historisk normalt nivå. Skulle forutsetningene bak våre anslag samt våre beregninger slå til, vil "overopphetingen" av norsk økonomi gradvis avta i løpet av de nærmeste par årene. Presset i ar-

beidsmarkedet vil gradvis avta, men uten at arbeidsledigheten øker markert. Lønnsveksten vil bli klart dempet og prisveksten gå noe ned. Norge vil igjen få store overskudd i utenriksøkonomien selv med noe lavere oljepriser enn de vi opplever for tiden.

Våre prognoser viser således at norsk økonomi ikke vil gå inn i en lavkonjunktur med produksjonsfall og kraftig vekst i ledigheten slik vi opplevde for ti år siden. Imidlertid er drivkreftene bak konjunkturoppgangen som er lagt bak oss, så vel som den vekstpauzen vi er inne i, av innenlandsk opphav. I så måte er det en likhet med forrige konjunktursyklus. Det er også verd å merke seg at våre anslag og analyser viser at selv om "nedkjølingen" av økonomien i stor grad skyldes investeringsnedgangen, tror vi ikke at norsk økonomi vil oppleve en selvforsterkende spiral nedover. Snarere legger vi til grunn at investeringsnivået når bunnen neste år, for så å vokse moderat i 2001. Det er nå dessuten tegn til litt sterkere internasjonal vekst som kan motvirke nedgangen i norsk økonomi. Våre beregninger viser videre at den relativt høye kostnadsveksten i Norge vil avta, og tapet av konkurranseevne vil kunne stoppe opp. Husholdningenes sparing har vært høy og økende og deres finansielle situasjon er solid noe som ikke tilsier kraftige negative impulser fra husholdningenes etterspørsel, snarere tvert imot.

Våre beregninger viser at selv i 2001, etter et par år med svak eller ingen vekst i fastlandsøkonomien, vil norsk økonomi kunne sies å være nær normal kapasitetsutnyttning. Økonomien er derfor sårbar overfor uventet store etterspørselsøkninger, f.eks. fra petroleumssektoren eller fra husholdningene.

Moderat oppgang i tradisjonell vareeksport

Anslagene for BNP-veksten hos Norges viktigste handelspartnere for inneværende og neste år er justert noe opp gjennom de siste månedene. Det ligger likevel ikke an til noe kraftig oppsving i etterspørselen i de norske eksportmarkedene. Målt ved utviklingen i importen til våre viktigste handelspartnere anslår vi nå markedsveksten til i underkant av 5 prosent i år og til rundt 6 prosent neste år og i 2001, mot 8 prosent i gjennomsnitt for årene 1994-1998. For norske eksportører utgjør imidlertid utsiktene for svensk økonomi et lyspunkt. Også utviklingen i USA og Frankrike er med på å trekke markedsveksten noe opp. Varesammensetningen i eksporten til disse landene tilsier at eksportører av metaller, metallvarer, maskiner og fisk står overfor en noe gunstigere markedsutvikling enn gjennomsnittet.

Utviklingen i relative timelønnskostander målt i felles valuta har gått i disfavør av norske industrivareprodusenter de siste årene, med unntak for i fjor, da svekkelsen av kronen mer enn kompenserte for den høye lønnsveksten. Det ligger an til at lønnsveksten vil bli noe høyere i Norge enn hos våre viktigste handelspartnere inneværende år, samtidig som kronen igjen har styrket seg. Norske produsenter får dermed ytterligere forverret sin relative kostnads-

Makroøkonomiske hovedstørrelser 1998-2001. Regnskap og prognoser

Prosentvis endring fra året før der ikke annet fremgår

	Regnskap 1998	1999			2000			2001	
		SSB	FIN	NB	SSB	FIN	NB	SSB	NB
Realøkonomi									
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	3,1	1,8	2,2	3	2,4	2,0	2	2,6	2
Konsum i offentlig forvaltning	3,7	1,3	1,2	1 3/4	1,4	1,3	2 1/4	1,4	2
Bruttoinvesteringer i fast kapital	8,1	-8,2	-6,7	-7 1/2	-8,8	-10,0	-9 1/4	1,0	-1/4
-oljevirkingsomhet	25,7	-7,2	-12,7	-12	-29,0	-30,5	-25	-1,4	0
-Fastlands-Norge	2,4	-8,1	-5,3	-7	-1,5	-2,9	-3 3/4	1,6	-1/4
-bedrifter	2,8	-10,1	-5,6	-8 1/2	-4,8	-3,7	-7 1/2	1,2	-2 1/2
-bolig	-0,6	-5,5	-5,7	-5 1/4	12,1	0,2	2 1/4	2,7	4 1/4
-offentlig forvaltning	3,4	-4,1	-4,2	-4	-2,3	-2,9	2	2,0	2
Etterspørsel fra Fastlands-Norge ¹	3,1	-0,3	..	3/4	1,5	..	1	2,1	1 1/2
Lagerendring ²	0,9	0,0	-0,1	..	0,0	0,2	..	0,0	..
Eksport	0,5	0,8	3,6	3	9,1	9,6	9	5,0	4
- råolje og naturgass	-3,8	1,4	6,7	4 3/4	19,0	18,2	18 1/2	5,5	2 1/4
- tradisjonelle varer	3,4	1,3	2,0	1 3/4	3,2	4,4	3 3/4	4,3	6 1/2
Import	9,1	-3,0	-0,9	-1/4	-1,1	-0,3	0	4,0	4
- tradisjonelle varer	9,6	-2,1	-0,7	-1/4	-0,3	0,5	0	5,0	4
Bruttonasjonalprodukt	2,1	0,5	1,4	1 1/4	3,6	3,2	3	2,5	1 1/2
- Fastlands-Norge	3,3	0,3	0,7	3/4	1,0	0,8	1/4	1,9	1 1/4
Arbeidsmarked									
Sysselsatte personer	2,3	0,4	0,3	1/4	0,2	-0,3	-3/4	0,2	-1/2
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,2	3,2	3,5	3 1/2	3,5	3,8	4	3,6	4 1/2
Priser og lønninger									
Lønn per normalsårsverk	6,5	5,0	4 1/2	4 3/4	3,5	..	4	3,2	3 3/4
Konsumprisindeksen	2,3	2,3	2,4	2 1/4	2,0	2,0	2	1,9	1 3/4
Eksportpris tradisjonelle varer	1,0	-0,1	-1,3	-2 1/2	4,0	1,6	2 3/4	1,3	2 1/2
Importpris tradisjonelle varer	1,3	-1,5	-0,9	-3/4	1,1	0,1	1/4	0,7	1
Realpris, bolig	6,6	6,4	5,0	4,3	..
Utenriksøkonomi									
Driftsbalansen, mrd. kroner	-16,3	22,2	7,5	1	82,0	61,4	51	116,2	62
Driftsbalansen i prosent av BNP	-1,5	2,0	0,6	0	7,3	5,0	4 1/4	10,1	5
MEMO:									
Husholdningenes sparerate (nivå)	6,6	7,7	6,7	5 3/4	7,3	6,6	5 3/4	6,7	5 3/4
Pengemarkedsrente (nivå)	5,6	6,1	..	6,6	5,0	..	5,0	4,8	4,9
Gjennomsnittlig lånerente (nivå) ³	7,2	8,4	7,3	7,1	..
Råoljepris i kroner (nivå) ⁴	96	124	110	105	125	117	113	125	113
Internasjonal markedsvekst	7,1	4,9	5,9	5,9	..
Importveid kronekurs (44 land) ⁵	2,2	-0,3	-0,5	0,0	..

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.² Endring i lagerendring i prosent av BNP.³ Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner.⁴ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend.⁵ Positivt fortegn innebærer depresiering.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB), Finansdepartementet, Revidert nasjonalbudsjett 1999 (FIN), Norges Bank, Penger og kreditt 1999/2 (NB).

posisjon i år. Selv om veksten i lønnskostnadene neste år kommer ned mot handelspartnernes vekst, kan vi forvente tap av markedsandeler i årene fremover. Samlet sett ligger det derfor an til at den tradisjonelle vareeksporten bare vil vokse halvparten så raskt som etterspørselen i eksportmarkedene inneværende år og de to neste.

Pengepolitikken og utviklingen i renter og valutakurser

Norges Bank har tidligere i år gjort rede for sin tolkning av retningslinjene for den norske pengepolitikken og for

hvilke forhold banken nå legger vekt på i utøvelsen av politikken (se egen boks). Et kjernepunkt synes å være at prisveksten over tid ikke bør overstige 2 prosent som er målsettingen i euro-området. På bakgrunn av Norges Banks synspunkter har vi funnet det hensiktsmessig å ta utgangspunkt i bankens beregningstekniske forutsetninger om renteforløpet ved utarbeidelsen av våre anslag.

Norges Banks makroøkonomiske anslag i Penger og Kreditt 1999/2 er basert på en teknisk forutsetning om at pengemarkedsrenten er konstant fra midten av juni og ut inneværende år. Deretter antas pengemarkedsrenten å

Norges Banks pengepolitiske signaler

Utformingen av den norske penge- og valutapolitikken er bundet opp av forskriften for den norske kronens kursordning av 6. mai 1994. Der heter det: "Norges Banks løpende utøvelse av pengepolitikken skal rettes inn mot stabilitet i kronens verdi overfor europeiske valutaer med utgangspunkt i kursleiet etter at kronen begynte å flyte den 10. desember 1992. Ved vesentlige endringer i kursen skal virkemidlene innrettes med sikte på at valutakursen etter hvert bringes tilbake til utgangsleiet. Det gjelder ikke svingningsmarginer med tilhørende plikt for Norges Bank til å intervensere i valutamarkedet."

Sentralbanksjef Svein Gjedrem har blant annet i en kommentar i Aftenposten 4. mai i år og i lederen i Penger og Kreditt 1999/2 gjort rede for hvordan Norges Bank tolker forskriften. I denne sammenheng har han påpekt

1. at utgangsleiet bør oppfattes som en bredt definert sentralkurs som kronkursen kan svinge rundt.
2. at Norges Bank ved innretningen av virkemidlene vil legge vekt på at pris- og kostnadsveksten i Norge bringes ned på det nivået som eurolandene sikter mot, samtidig som en vil unngå at pengepolitikken i seg selv bidrar til nedgangstider med deflasjon.
3. at et kursutslag først er å oppfatte som vesentlig dersom det påvirker forventningene om pris- og kostnadsveksten slik at kursutviklingen blir selvforsterkende.

Det første punktet antyder at banken kan akseptere en del svingninger i valutakursen, så lenge den som gjennomsnitt over en lengere periode holder seg innenfor utgangsleiets grenser. Det andre punktet etablerer implisitt en målsoner for prisveksten i Norge rundt 0 til 2 prosent. En bokstavelig tolkning av det tredje punktet innebærer at forbigående kursutslag ikke er å forstå som vesentlige og dermed ikke trenger å utløse noen omlegging av virkemiddelbruken. Kursutslag som øker over tid kan derimot oppfattes som vesentlige, dvs at Norges Bank ved vedvarende depresiering eller appresiering normalt vil innrette virkemidlene med sikte på at kursen etter hvert bringes tilbake til utgangsleiet. Erfaringsmessig vil vedvarende endring i valutakursen veltes over i innenlandske priser og lønninger i form av høyere eller lavere pris- og lønnsvekst enn i utgangspunktet. En slik utvikling vil banken dermed prøve å unngå.

Bankens presiseringer flytter det operasjonelle fokus i pengepolitikken bort fra valutakursen og over mot alle forhold av betydning for prisveksten. Dette fremgår også av lederen i Penger og Kreditt 1999/2, som beskriver hvordan Norges Banks makroøkonomiske anslag bør tolkes. Her påpekes det at bankens anslag for den fremtidige økonomiske utviklingen bygger på en teknisk forutsetning om at rentene i hovedsak vil følge markedets forventninger, slik disse kommer til uttrykk i terminrentene. Dersom Norges Banks anslag viser "en balansert utvikling i økonomien", underbygges det forutsatte renteforløpet. I motsatt fall kan det være grunn til å regne med at renten ikke vil utvikle seg i tråd med markedsaktørenes forventninger. I dagens situasjon kan lav og avtakende pris- og kostnadsvekst gi grunnlag for at Norges bank vil senke rentene raskere enn forventet, mens relativt høy anslått pris- og kostnadsvekst i årene fremover kan gi en langsommere nedgang i rentene enn forventet. Vesentlige endringer i forutsetningene om valutakurs, finanspolitikk, internasjonal utvikling mv, eller i økonomiens virkemåte, kan føre til at utviklingen blir annerledes enn banken anslår. Det understrekes at Norges Bank i den løpende innretningen av pengepolitikken må ta hensyn til virkningene av slike endringer, som dermed kan slå ut i rentefastsettelsen. Ut fra dette er det nærliggende å trekke den konklusjon at Norges Bank vil møte uforutsette hendelser som har følger for pristigningstakten med pengepolitiske tiltak.

På bakgrunn av Norges Banks uttalelser, har vi i vårt arbeid med anslag for den fremtidige utviklingen i norsk økonomi funnet det mest fornuftig å ta utgangspunkt i bankens publiserte rentebane. Denne banen fremstår som rimelig, dersom den i kombinasjon med vår modell og våre øvrige forutsetninger gir en stabil prisvekst innenfor bankens målsoner, eller et forløp som i løpet av rimelig tid bringer prisveksten inn i denne sonen. I motsatt fall kan det være grunn til å justere renteforutsetningene slik at i det minste det siste kravet oppfylles. Norges Bank har ikke eksplisitt angitt hvor lenge prisveksten i Norge kan tillates å avvike fra den implisitte målsonen. Med utgangspunkt i det forløpet som presenteres i Penger og kreditt 1999/2 synes det i første omgang plausibelt å legge til grunn at prisveksten bør komme innenfor målsonen i løpet av om lag ett år.

følge markedets forventninger, slik disse ble avspeilt i terminrentene i juni. I praksis betyr dette at banken legger til grunn en rente på rundt 6 prosent i annet halvår i år og på om lag 5 prosent neste år og i 2001. En rentereduksjon på ett prosentpoeng ved årsskiftet virker imidlertid inkonsistent, ettersom Norges Bank tidligere har signalisert at den ikke ønsker å endre renten betydelig i løpet av kort tid. I våre beregninger har vi derfor forutsatt en reduksjonen i dagslåns- og foliorenten i to trinn, hvert på 0,5 prosentpoeng. Den første rentereduksjonen antas å skje i overgangen fra 3. til 4. kvartal i år, den andre i overgangen fra 1. til 2. kvartal neste år. Pengemarkedsrenten antas fortsatt å følge foliorenten, slik den stort sett har gjort det siste året. Dette betyr at pengemarkedsrenten antas å være 5,5

prosent i 4. kvartal i år og 1. kvartal neste år, og deretter falle til 5,0 prosent.

På årsbasis gir dette en gjennomsnittlig rente som i 1999 er litt lavere enn det Norges Bank legger til grunn for sine anslag, og for neste år litt høyere. Konsumprisveksten blir ifølge våre beregninger 2,0 prosent neste år og 1,9 prosent i 2001. Det forutsatte renteforløpet er dermed rimelig konsistent med det målet Norges Bank synes å styre mot.

Våre beregninger er basert på at valutakursen holder seg stabil fremover, til tross for en renteforskjell overfor euro som er vel 3 prosentpoeng inneværende år, om lag 2 prosentpoeng neste år og knappe 1 prosent i 2001. Med betydelige overskudd i utenriksøkonomien kan en slik rentefor-

skjell gi opphav til en ny runde med styrking av norske kroner, i tråd med erfaringene fra 1996. Den gangen var imidlertid prisveksten klart lavere i Norge enn i ECU/euro-området, mens den i våre fremskrivninger er anslått å være noe høyere. Også lønnsveksten ser ifølge våre beregninger ut til å bli noe høyere i Norge enn i euro-området de neste årene. Det nominelle forløpet trekker dermed i retning av at det kan være behov for en viss renteforskjell for å holde stabil valutakurs. Ifølge den beskrivelsen av rentedannelsen i pengemarkedet som ligger i våre makroøkonomiske modeller, og som er basert på erfaringene gjennom fastkursperioden frem til og med 1992, er denne renteforskjellen imidlertid rundt 1/2 prosentpoeng lavere enn den som følger av vår bane. Med den upresisheten som alltid knytter seg til denne typen anslag, synes det likevel å være en rimelig konsistens mellom våre rente- og valutakursforutsetninger. Forutsetningene bør imidlertid betraktes som svært usikre anslag for den fremtidige utviklingen.

Med et tilnærmet konstant bytteforhold mellom kroner og euro fremover, vil kronen styrke seg med om lag 1,5 prosent mot ECU/euro fra 1998 til 1999, etter en svekkelse på rundt 5,5 prosent året før. Dersom også bytteforholdet mellom euro og andre valutaer av betydning for norsk import holder seg konstant fremover, vil den importveide kronekursen appresiere moderat både fra 1998 til 1999 og fra 1999 til neste år. Blant annet som en følge av at mange asiatiske valutaer svekket seg kraftig overfor ECU i fjor, depresierte denne kursindeksen bare med 2,2 prosent fra 1997 til 1998.

For 1999 har OECD anslått en nedgang på vel 1/2 prosentpoeng i medlemslandenes eksportpriser samlet sett, mens organisasjonen venter en tilsvarende oppgang i 2000. Med utgangspunkt i dette og valutakursforutsetningene omtalt ovenfor har vi lagt til grunn en moderat nedgang i importprisene på tradisjonelle varer fra 1998 til 1999, etterfulgt av en viss oppgang neste år. Det ligger an til at metaller og industriråvarer kan få en noe sterkere prisvekst enn gjennomsnittet, mens prisene på enkelte importerte konsumvarer trolig vil øke litt svakere.

Tilnærmet konjunkturnøytral finanspolitikk

I motsetning til pengepolitikken, som inntil i fjor høst virket ekspansivt, bidro finanspolitikken i noen grad til å dempe veksten i økonomien gjennom konjunkturoppgangen. Vurdert ut fra Finansdepartementets finansielle indikator, ble imidlertid innstramningseffekten mindre fra år til år frem til og med 1998. For inneværende år anslår Regjeringen i Revidert nasjonalbudsjett at det finansielle opplegget vil bidra til en innstramning tilsvarende om lag 0,5 prosent av BNP for Fastlands-Norge.

Våre anslag for 1999 tar utgangspunkt i informasjonen i Revidert nasjonalbudsjett, der det legges opp til en reell vekst i offentlige utgifter til konsumformål og en nedgang i offentlige investeringer. I våre anslag er nedgangen i investeringene noe mindre enn i Revidert nasjonalbudsjett. Dette henger sammen med ny informasjon, som tilsier at

investeringene i store prosjekter som Rikshospitalet og en del investeringer i kommunene i forbindelse med skole- og eldre reformer vil bli høyere enn tidligere antatt. Den reelle veksten i offentlig konsum, investeringer og overføringer til husholdningene er anslått til vel 2 prosent samlet sett.

For 2000 og 2001 legger vi til grunn en tilnærmet konjunkturnøytral finanspolitikk. Dette innebærer et reelt sett uendret skatte- og avgiftsnivå og en reell vekst i offentlige utgifter om lag på linje med trendveksten i Fastlands-Norges BNP (2-2,5 prosent). I dagens konjunktursituasjon, med moderat vekst i Fastlands-Norges BNP innebærer dette likevel at utviklingen i offentlige utgifter bidrar positivt til BNP-veksten. I beregningene er det antatt at overføringene til husholdningene øker litt raskere enn offentlige utgifter til konsumformål, i hovedsak som følge av økende forpliktelser i folketrygden.

Petroleumsvirksomheten: lavere investeringer, kraftig produksjonsoppgang

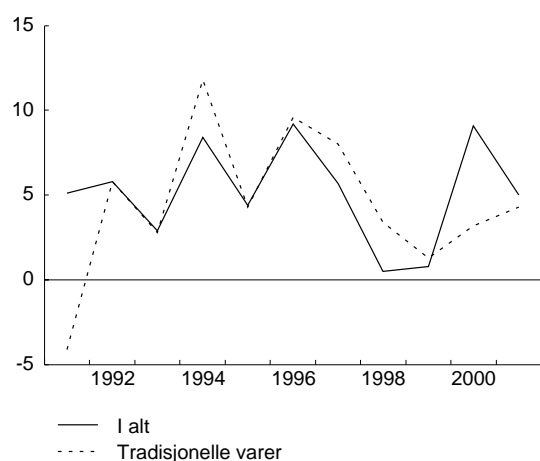
Utviklingen i petroleumsinvesteringene har i mange år i betydelig grad bidratt til konjunkturbevegelsene i norsk økonomi. Nivået på investeringene er høyt, i fjor tilsvarte de om lag 8 prosent av BNP i Fastlands-Norge, og det har til dels vært store svingninger fra år til år. Det har vist seg vanskelig å forutsi, for ikke å snakke om å styre, disse bevegelsene, noe som har bidratt til at det er vanskelig å føre en stabiliserende økonomisk politikk.

Det har lenge synes klart at det ville bli et kraftig fall i petroleumsinvesteringene etter 1998. Gjennom inneværende år er imidlertid anslaget for 1999 justert oppover, slik at vi nå anslår at petroleumsinvesteringen blir om lag 7 prosent lavere enn i fjor. Parallelt med dette har imidlertid anslagene for investeringene i 2000 blitt justert ned, og vi antar nå at de vil falle med 29 prosent fra året før. Det ventes imidlertid en vridning i sammensetningen av disse investeringene, slik at den negative etterspørsimpulsen mot norsk økonomi kan bli en del mindre enn dette. I beregningene for 2001 har vi lagt til grunn at investeringene i petroleumssektoren reduseres svakt fra 2000.

Anslagene for oljeinvesteringene bygger i stor grad på SSBs investeringsstatistikk for petroleumsvirksomheten (hvor det innhentes opplysninger om oljeselskapenes planlagte investeringer) og anslag fra Finansdepartementet og Olje og energidepartementet. Erfaringsmessig kan det være betydelige avvik fra investeringsstatistikken anslag på dette tidspunktet og det som realiseres både inneværende år og året etter. For 1999 baserer vi oss på at investeringsstatistikken undervurderer investeringene i samme størrelsesområde som tilsvarende anslag i fjor, mens det normale har vært at dette anslaget har ligget litt for høyt. Investeringsanslaget vårt for 2000 impliserer at investeringsstatistikken undervurderer det realiserede investeringsnivået med om lag gjennomsnittet for de åtte siste årene. Anslagene for 2000 og 2001 må betraktes som meget usikre.

Eksport

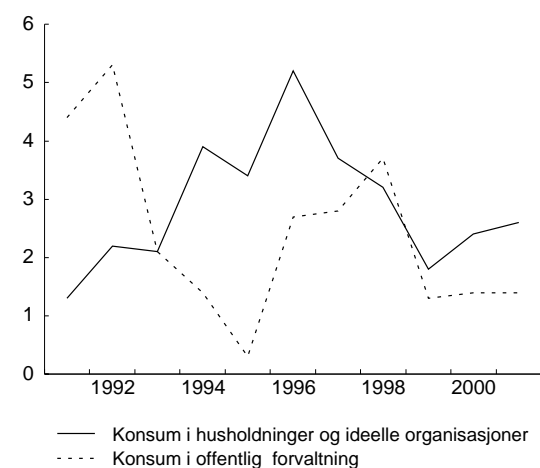
Prosentvis vekst

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Konsum

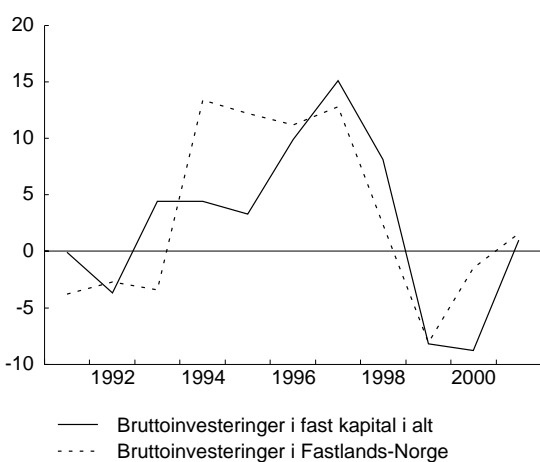
Prosentvis vekst

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Bruttoinvesteringer

Prosentvis vekst

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Oljeproduksjonen ligger an til å øke meget beskjedent i år. Produksjonsproblemer, forsinkelser og ikke minst myndighetens produksjonsbegrensninger, har i samspill med de lave oljeprisene i første halvår 1999 bidratt til dette. Til neste år ligger det imidlertid an til en betydelig vekst. Produksjonsproblemene antas å bli løst, produksjonsbegrensningen opphevet og flere felt faset inn. Selv med en mulig forlengelse av produksjonsbegrensningene ut 1. kvartal 2000, anslår vi at økningen kan bli om lag 18 prosent. Gassproduksjonen er antatt å øke med om lag 11 prosent i år, og med om lag 17 prosent neste år. I 2001 er produksjonen i petroleumsvirksomheten antatt å øke med om lag 5 prosent fra året før.

Husholdningene

Husholdningens forbruk gikk klart ned i 4. kvartal i fjor, etter sterk oppgang i rentene kvartalet før. Utviklingen i første halvår i år kan tyde på at dette var en overreaksjon, og at husholdningene nå betrakter det høye rentenivået som et mer midlertidig fenomen. Med det forløpet for pengemarkedsrenten som vi har basert oss på, kan det ligge an til en nedgang i husholdningenes gjennomsnittlige utlånsrente i private finansinstitusjoner fra i underkant av 9 prosent i første halvår i år, til i overkant av 7 prosent rundt årsskiftet 2000/2001. Siden husholdningene har mer gjeld enn fordringer med flytende rente, og avkastningen på aksjer og obligasjoner ikke har beveget seg i takt med utlånsrentene, innebærer dette renteforløpet en markert oppgang i husholdningenes netto renteutgifter fra 1998 til 1999, men en nedgang fra 1999 til 2000. Utviklingen i netto renteutgiftene bidrar dermed isolert sett til å dempe veksten i husholdningenes realdisponible inntekter i år, mens den trekker inntektsveksten opp neste år. For 2001 er virkningene relativt små. Kvantitativt er likevel utviklingen i reallønn og sysselsetting langt viktigere for veksten i husholdningenes realdisponible inntekter enn renteutviklingen. Svakere vekst i reallønn og sysselsetting bidrar til at inntektsveksten blir lavere i 1999 og særlig i de neste to årene enn gjennom de foregående fire.

Fra 1997 til 1998 økte husholdningenes sparerate med rundt 1,5 prosentpoeng. Vi regner nå med at spareraten kan gå ytterligere noe opp inneværende år. Renteutviklingen trekker i denne retning, både fordi lånefinansiert forbruk blir dyrere enn før, og fordi husholdninger med stor gjeld ofte har høy marginal forbrukstilbøyelighet. I de neste to årene kan sparraten igjen falle ned mot gjennomsnittet for perioden 1992-98. Med et slikt forløp vil veksten i forbruket gjennom beregningsperioden være om lag på linje med veksten inntektene, noe svakere inneværende år og noe sterkere de to neste. Nettofinansinvesteringene vil holde seg på et relativt høyt nivå gjennom beregningsperioden, og husholdningenes nettofordringer vil fortsette å øke raskere enn deres inntekter. Som gruppe betraktet har dermed husholdningene en betydelig finansiell handlefrihet. Dette kan tilsi en viss usikkerhet oppover i konsumanslaget.

Investeringene

Investeringene er tradisjonelt en konjunkturfølsom del av samlet etterspørsel. Gjennom perioden 1994-1997 ga utviklingen i fastlandsinvesteringene sterke vekstimpulser til norsk økonomi. Trenden ble snudd i fjor, og for inneværende år ligger det an til markert nedgang i denne delen av innenlandsk etterspørsel. Utvikling i produksjon og lønnsomhet i industrien, og det høye investeringsnivået gjennom de siste årene, trekker i retning av en sterk nedgang i industriinvesteringene, noe som for inneværende år understøttes av SSBs investeringsundersøkelse. Også boliginvesteringene viser betydelig nedgang inneværende år, til tross for at utviklingen i boligprisene tyder på økt etterspørsel. Det kan dermed ligge til rette for at boliginvesteringene vil ta seg opp igjen i de neste to årene. Utviklingen i investeringene i andre private tjenesteydende næringer vil derimot neppe gi vekstimpulser av betydning gjennom fremskrivningsperioden.

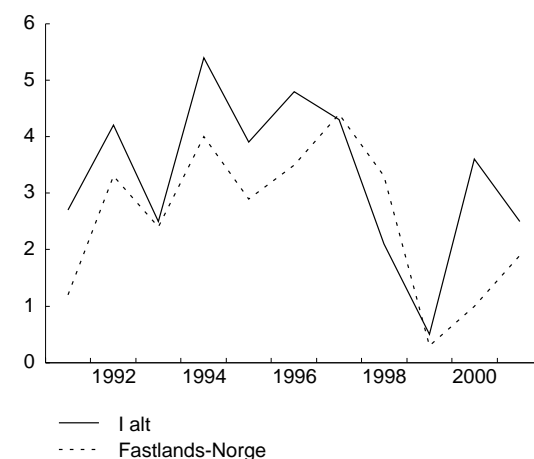
Liten endring i aktivitetsnivået i Fastlands-Norge i 1999, men noe sterkere vekst de neste to årene

Med svak utvikling i samlet etterspørsel ventes det relativt små endringer i BNP for Fastlands-Norge gjennom resten av inneværende år, og veksten på årsbasis vil trolig bli på i underkant av prosent. Neste år vil utviklingen i eksporten av tradisjonelle varer og i husholdningenes etterspørsel isolert sett trekke i retning av oppgang i aktivitetsnivået. Samtidig ligger det an til at de negative etterspørselsimpulsene fra investeringene i fastlandsøkonomien vil avta. For 2000 vil imidlertid utviklingen i investeringene i petroleumssektoren trekke i motsatt retning, og veksten i BNP for Fastlands-Norge vil holde seg lav. Gitt dette etterspørselsbildet ligger det an til at aktiviteten i industrien og i bygg- og anleggsvirksomheten vil rammes hardere enn gjennomsnittet, mens produksjonsveksten i tjenesteydende næringer holder seg bedre oppe. Med tilnærmet stabilisering av petroleumsinvesteringene i 2001 kan veksten i fastlandsøkonomien igjen nærme seg et historisk gjennomsnittsnivå. Kraftig oppgang i petroleumsutvinningen vil bidra til at BNP neste år vil øke betydelig raskere enn aktivitetsnivået i fastlandsøkonomien, mens en i 2001 vil få en mer parallell utvikling.

Moderat økning i arbeidsledigheten fremover

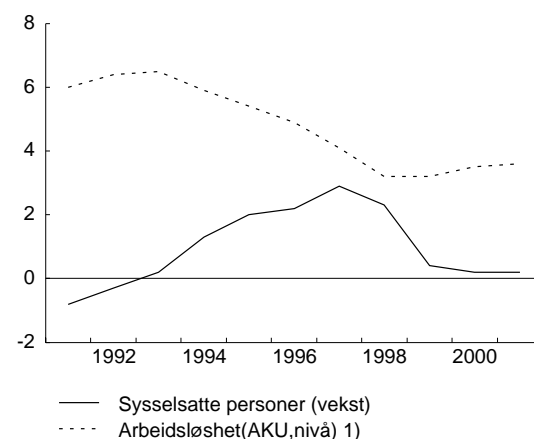
Etter flere år med sterk oppgang ser det nå ut til at sysselsettingen vil endre seg lite i år og i de to neste. Utviklingen fra 1998 til 1999 kan føres tilbake til den svake i aktivitetsveksten, idet produktiviteten forventes å øke om lag i samme lave tempo som gjennom de fem siste årene. I de to neste årene vil økt etterspørsel slå ut i litt sterkere vekst i Fastlands-Norge enn inneværende år. Vi regner imidlertid med at produktivitetsveksten også vil ta seg opp, slik at utslagene i sysselsettingen blir relativt små. Bildet varierer imidlertid en del mellom enkeltsektorer og avspeiler ulikheter i utviklingen i produksjon og produktivitet. Sysselsettingen i industrien vil falle gjennom hele fremskrivningsperioden, spesielt i den delen som har omfattende leveranser til petroleumsvirksomheten. Sysselsettingen i offentlig

Bruttonasjonalprodukt Prosentvis vekst

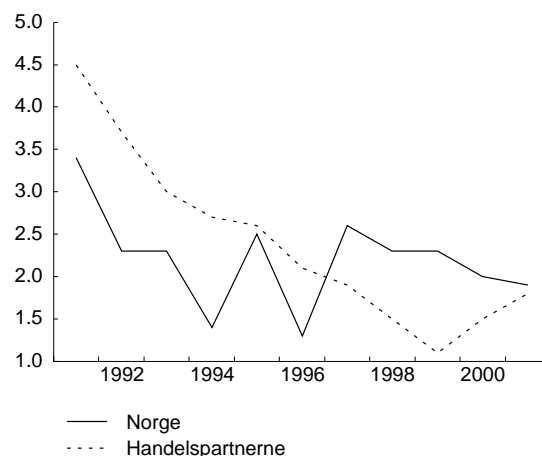
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Arbeidsmarked Prosent

1) Justert for brudd fra og med 1996.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konsumprisvekst Prosentvis vekst

Kilde: Statistisk sentralbyrå

forvaltning og enkelte private tjenesteytende næringer vil derimot fortsatt vise vekst.

Med svak utvikling i sysselsettingen ligger det an til at arbeidstilbudet vil vokse om lag på linje med det rene demografiske forhold skulle tilsi. Dette gir en relativt beskjeden oppgang i arbeidstilbudet fremover, og ledigheten vil i så fall bare gå moderat opp fra dagens nivå. Som gjennomsnitt for året ligger det nå an til at ledigheten inneværende år vil bli om lag som i fjor, mens den vil øke litt de neste to årene. Et vist innslag av utenlandske arbeidstakere i næringer som bygg og anlegg, bidrar til at det knytter seg betydelig usikkerhet til utviklingen i arbeidstilbudet fremover. Dersom en nedgang i sysselsettingen i særlig grad rammer utenlandsk arbeidskraft, vil det dempe utslaget på ledigheten. Et annet usikkerhetsmoment er knyttet til yrkesdeltakingen blant eldre arbeidstakere. Videre har utviklingen i produktiviteten stor betydning for sysselsettingsbildet og dermed for utviklingen i arbeidsledigheten. Dersom produktivitsveksten de neste årene blir sterkere enn anslått, vil ledigheten øke noe mer enn i våre beregninger.

Pris- og lønnsveksten synker

Lønnsoverhengene inn i 1999 var ifølge Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene i gjennomsnitt på rundt 3 1/4 prosent. Vårens moderate inntektsoppgjør bidrar til at lønnsveksten for i år likevel ikke anslås til mer enn 5,0 prosent. I innstillingen til det såkalte Arntsenutvalget, ble de fleste av de store organisasjonene i arbeidslivet enige om at tariff tilleggene skulle begrenses slik at års-lønnsveksten i år kunne komme ned i om lag 4,5 prosent. I tariffoppgjørene ser denne linjen ut til å ha fått nærmest full tilslutning. Når vårt anslag ligger 0,5 prosentpoeng over dette har det sammenheng med flere faktorer. Til tross for at det i internasjonal sammenheng er en høy organisasjonsgrad i Norge, er det ikke ubetydelig grupper som står utenfor. For mange vil nok de sentrale tariffoppgjørene være retningsgivende, men ikke for alle. Bidraget fra lønnglidning gjennom 1999 kan dermed bli annerledes enn forutsatt.

Det moderate tariffoppgjøret i 1999 og enigheten i Arntsenutvalget peker i retning av at lønnsveksten gjennom 2000 blir forholdsvis moderat. Lønnsoverhengen inn i 2000 blir dessuten forholdsvis lavt. I tillegg kommer at når ledigheten er så lav som den er nå, får selv mindre endringer i arbeidsledigheten i følge våre modeller markerte konsekvenser på lønnsveksten. Den moderate økningen i arbeidsledigheten trekker således i retning av lavere lønnsvekst i tiden fremover. I 2000 er det imidlertid hovedoppgjør noe som erfaringsmessig isolert sett øker lønnsveksten, mens det at det er mellomoppgjør i 2001 isolert sett trekker lønnsveksten ned. I våre beregninger øker lønn per normalårsverk med 3,5 prosent i 2000 og med 3,2 prosent i 2001.

Det ligger an til en høy reallønnsvekst i år om enn noe lavere enn i fjor, hvor reallønnsveksten var høyere enn på mange år. Til tross for utsiktene til en videre nedgang i den

nominelle lønnsveksten i 2000 og 2001 er det ventet at lav prisvekst vil bidra til at reallønnsveksten holder seg rundt 1,5 prosent. Dette er på høyde med gjennomsnittet i første halvdel av 1990-tallet.

I første halvår i år lå konsumprisindeksen 2,4 prosent høyere enn i samme tidsrom året før. I juli kom prisstigningstakten ned i 2,0 prosent. Blant annet som følge av økte elektrisitets- og bensinpriser ventes veksttakten i konsumprisindeksen å øke noe i månedene som kommer, slik at den gjennomsnittlige veksten i 1999 blir 2,3 prosent. I 2000 og 2001 ventes en fortsatt lav, men svakt stigende importprisvekst på konsumrelaterte varer. Bedring i produktivitsveksten og lavere lønnsvekst bidrar imidlertid i beregningen til at prisstigningstakten reduseres noe i årene som kommer.

Store overskudd i utenriksøkonomien de neste årene

Norge hadde i fjor underskudd på driftsbalansen for første gang på 1990-tallet. Markert oppgang i oljeprisen fra det lave nivået i 1998 og nedgang i importen bidrar til at driftsbalansen for inneværende år igjen vil vise et betydelig overskudd. Antatt sterk vekst i eksporten av petroleum neste år trekker i retning av ytterligere bedring i utenriksøkonomien, og som andel av BNP kan overskuddet på driftsbalansen komme til å passere det høye nivået fra 1996. For 2001 kan overskuddet øke ytterligere. De store overskuddene i utenriksøkonomien har sitt motstykke i oppbygning av nettofordringer for Norge, særlig på statens hånd. Denne utviklingen bidrar til en klar nedgang i underskuddet på rente- og stønadsbalansen gjennom de neste årene.

Anslagene for utviklingen i utenriksøkonomien er svært følsomme for utviklingen i oljeprisen. I beregningene har vi lagt til grunn at oljeprisen regnet i norske kroner går litt ned mot slutten av inneværende år, og ytterligere ned i begynnelsen av 2000. På årsbasis gir dette en pris i underskant av 125 kroner per fat for alle tre fremskrivningsårene, noe lavere enn i 1996 og 1997, men markert høyere enn i 1998.

Utviklingen i noen makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Faste 1996 priser. Millioner kroner

	97.2	97.3	97.4	98.1	98.2	98.3	98.4	99.1	99.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	126474	127313	129192	129234	131493	131946	130873	132480	132683
Konsum i husholdninger	120233	121049	122923	122993	125274	125772	124735	126277	126436
Varer	67974	68842	70092	69970	71935	72359	70562	71584	71429
Tjenester	50582	50541	51194	51259	51786	51817	52428	52805	53083
Husholdningenes kjøp i utlandet	5474	5416	5476	5579	5367	5646	5665	5969	6194
Utlendingers kjøp i Norge	-3797	-3751	-3839	-3815	-3814	-4050	-3921	-4080	-4270
Konsum i ideelle organisasjoner	6241	6264	6268	6242	6218	6174	6138	6202	6247
Konsum i offentlig forvaltning	52876	53066	53860	54883	54726	55263	55565	55485	56289
Konsum i statsforvaltningen	20921	21007	21327	21908	21639	21845	21969	22101	21991
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	15234	15310	15530	16035	15846	16017	16092	16307	16207
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	5687	5697	5797	5873	5792	5828	5876	5794	5784
Konsum i kommuneforvaltningen	31954	32059	32533	32975	33087	33418	33597	33384	34298
Bruttoinvestering i fast kapital	63415	61133	63449	65134	65338	67698	70812	62269	58343
Oljevirkosomhet	16424	14207	15459	15010	18319	19078	22161	17413	15918
Utenriks sjøfart	2390	2778	1978	4340	1485	2634	2442	1209	1304
Fastlands-Norge	44601	44147	46012	45784	45534	45986	46210	43647	41122
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning	34734	35443	37188	36698	34924	36860	36369	34097	32290
Industri og bergverk	4938	4479	5248	4621	4892	5724	5176	4122	3989
Annen vareproduksjon	3911	4131	3768	4341	3927	4010	3701	3753	3694
Boligtjenester	7431	7452	7455	7646	7525	7063	7211	6943	6568
Andre tjenesteytende næringer	18453	19381	20717	20089	18579	20063	20280	19279	18040
Offentlig forvaltningsvirksomhet	9868	8704	8824	9086	10610	9125	9841	9550	8832
Lagerendring og statistiske avvik	4080	5535	6476	6700	8307	6825	6436	9931	5581
Bruttoinvestering	67495	66668	69925	71835	73644	74523	77248	72199	63924
Innenlandsk sluttanvendelse	246846	247047	252977	255952	259863	261733	263687	260164	252896
Ettersp. fra Fastlands-Norge	223952	224526	229064	229902	231753	233195	232648	231611	230094
Ettersp. fra off.forvaltn.virk	62744	61770	62684	63969	65336	64389	65406	65034	65120
Eksport i alt	110725	110136	110511	114160	110254	106218	109318	108031	110013
Tradisjonelle varer	43010	43183	42687	44225	42632	43562	43481	43242	43554
Råolje og naturgass	40586	39202	40565	40978	38981	35784	38114	37205	37927
Skip og plattformer	2635	2300	2133	3519	3342	1826	2032	2301	3607
Tjenester	24494	25450	25126	25438	25300	25046	25691	25283	24925
Samlet anvendelse	357571	357183	363488	370112	370117	367951	373005	368195	362909
Import i alt	92870	91439	94031	100515	98220	98026	103235	96759	93920
Tradisjonelle varer	60311	60006	63123	65230	66412	66136	66745	66375	62291
Råolje og naturgass	374	437	348	634	422	490	437	429	601
Skip og plattformer	6682	5770	4587	8501	5081	5237	9568	2750	3332
Tjenester	25503	25226	25973	26149	26305	26163	26486	27206	27696
Bruttonasjonalprodukt	264701	265744	269458	269597	271897	269926	269770	271435	268989
Fastlands-Norge(markedsverdi)	215435	218700	221480	221901	225256	225480	224281	225658	224153
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart	49266	47044	47978	47696	46641	44446	45488	45778	44836
Fastlands-Norge(basisverdi)	186612	189571	191657	193175	195388	194834	195880	197292	197015
Fastlands-Norge ekskl.off.forvaltning	146758	149454	151065	152220	154638	153644	154409	155972	155042
Industri og bergverk	29130	29496	29850	29590	30334	30271	29929	29933	29085
Andre vareproduserende næringer	20855	21317	21155	21080	21280	21647	21362	21170	21238
Tjenesteytende næringer	96773	98641	100061	101549	103024	101726	103117	104870	104719
Offentlig forvaltningsvirksomhet	39854	40116	40592	40955	40751	41190	41471	41320	41972
Korr. poster	28822	29130	29823	28726	29868	30646	28401	28366	27139

Utviklingen i noen makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Faste 1996 priser. Prosentvis vekst fra forrige periode

	97.2	97.3	97.4	98.1	98.2	98.3	98.4	99.1	99.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1,7	0,7	1,5	0,0	1,7	0,3	-0,8	1,2	0,2
Konsum i husholdninger	1,8	0,7	1,5	0,1	1,9	0,4	-0,8	1,2	0,1
Varer	1,2	1,3	1,8	-0,2	2,8	0,6	-2,5	1,4	-0,2
Tjenester	1,7	-0,1	1,3	0,1	1,0	0,1	1,2	0,7	0,5
Husholdningenes kjøp i utlandet.	8,4	-1,1	1,1	1,9	-3,8	5,2	0,3	5,4	3,8
Utlendingers kjøp i Norge.	-1,5	-1,2	2,3	-0,6	-0,0	6,2	-3,2	4,1	4,7
Konsum i ideelle organisasjoner.	0,3	0,4	0,1	-0,4	-0,4	-0,7	-0,6	1,0	0,7
Konsum i offentlig forvaltning.	0,1	0,4	1,5	1,9	-0,3	1,0	0,5	-0,1	1,4
Konsum i statsforvaltningen	-0,4	0,4	1,5	2,7	-1,2	1,0	0,6	0,6	-0,5
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	-0,2	0,5	1,4	3,2	-1,2	1,1	0,5	1,3	-0,6
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-1,0	0,2	1,7	1,3	-1,4	0,6	0,8	-1,4	-0,2
Konsum i kommuneforvaltningen	0,5	0,3	1,5	1,4	0,3	1,0	0,5	-0,6	2,7
Bruttoinvestering i fast kapital	4,9	-3,6	3,8	2,7	0,3	3,6	4,6	-12,1	-6,3
Oljevirkosomhet	24,2	-13,5	8,8	-2,9	22,0	4,1	16,2	-21,4	-8,6
Utenriks sjøfart	-22,6	16,2	-28,8	119,4	-65,8	77,4	-7,3	-50,5	7,8
Fastlands-Norge	1,1	-1,0	4,2	-0,5	-0,5	1,0	0,5	-5,5	-5,8
Fastlands-Norge ekskl. offentlig forvaltning.	1,5	2,0	4,9	-1,3	-4,8	5,5	-1,3	-6,2	-5,3
Industri og bergverk	11,7	-9,3	17,2	-11,9	5,9	17,0	-9,6	-20,4	-3,2
Annen vareproduksjon	-4,1	5,6	-8,8	15,2	-9,5	2,1	-7,7	1,4	-1,6
Bolitjenester	4,5	0,3	0,0	2,6	-1,6	-6,1	2,1	-3,7	-5,4
Andre tjenesteytende næringer	-0,8	5,0	6,9	-3,0	-7,5	8,0	1,1	-4,9	-6,4
Offentlig forvaltningsvirksomhet.	-0,6	-11,8	1,4	3,0	16,8	-14,0	7,8	-3,0	-7,5
Lagerendring og statistiske avvik.	41,2	35,7	17,0	3,5	24,0	-17,8	-5,7	54,3	-43,8
Bruttoinvestering	6,6	-1,2	4,9	2,7	2,5	1,2	3,7	-6,5	-11,5
Innenlandsk sluttanvendelse	2,7	0,1	2,4	1,2	1,5	0,7	0,7	-1,3	-2,8
Ettersp. fra Fastlands-Norge	1,2	0,3	2,0	0,4	0,8	0,6	-0,2	-0,4	-0,7
Ettersp. fra off.forvaltn.virk.	0,0	-1,6	1,5	2,1	2,1	-1,4	1,6	-0,6	0,1
Eksport i alt	3,8	-0,5	0,3	3,3	-3,4	-3,7	2,9	-1,2	1,8
Tradisjonelle varer.	8,6	0,4	-1,1	3,6	-3,6	2,2	-0,2	-0,6	0,7
Råolje og naturgass	2,7	-3,4	3,5	1,0	-4,9	-8,2	6,5	-2,4	1,9
Skip og plattformer	-16,0	-12,7	-7,3	65,0	-5,0	-45,4	11,3	13,3	56,8
Tjenester	0,6	3,9	-1,3	1,2	-0,5	-1,0	2,6	-1,6	-1,4
Samlet anvendelse	3,0	-0,1	1,8	1,8	0,0	-0,6	1,4	-1,3	-1,4
Import i alt	6,2	-1,5	2,8	6,9	-2,3	-0,2	5,3	-6,3	-2,9
Tradisjonelle varer.	5,2	-0,5	5,2	3,3	1,8	-0,4	0,9	-0,6	-6,2
Råolje og naturgass	-16,9	16,8	-20,4	82,3	-33,5	16,1	-10,9	-1,8	40,1
Skip og plattformer	-7,6	-13,6	-20,5	85,3	-40,2	3,1	82,7	-71,3	21,2
Tjenester	13,5	-1,1	3,0	0,7	0,6	-0,5	1,2	2,7	1,8
Bruttonasjonalprodukt	1,9	0,4	1,4	0,1	0,9	-0,7	-0,1	0,6	-0,9
Fastlands-Norge(markedsverdi)	0,9	1,5	1,3	0,2	1,5	0,1	-0,5	0,6	-0,7
Oljevirkosomhet og utenriks sjøfart.	6,6	-4,5	2,0	-0,6	-2,2	-4,7	2,3	0,6	-2,1
Fastlands-Norge(basisverdi)	0,8	1,6	1,1	0,8	1,1	-0,3	0,5	0,7	-0,1
Fastlands-Norge ekskl.off.forvaltning	1,0	1,8	1,1	0,8	1,6	-0,6	0,5	1,0	-0,6
Industri og bergverk	2,5	1,3	1,2	-0,9	2,5	-0,2	-1,1	0,0	-2,8
Andre vareproduserende næringer	5,8	2,2	-0,8	-0,4	0,9	1,7	-1,3	-0,9	0,3
Tjenesteytende næringer	-0,5	1,9	1,4	1,5	1,5	-1,3	1,4	1,7	-0,1
Offentlig forvaltningsvirksomhet	0,1	0,7	1,2	0,9	-0,5	1,1	0,7	-0,4	1,6
Korr. poster	1,9	1,1	2,4	-3,7	4,0	2,6	-7,3	-0,1	-4,3

Utviklingen i noen makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Prisindeks. 1996 = 100

	97.2	97.3	97.4	98.1	98.2	98.3	98.4	99.1	99.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	102,5	102,6	103,1	103,7	105,1	105,3	106,1	106,8	106,8
Konsum i offentlig forvaltning	102,3	103,4	103,5	104,2	106,8	109,2	110,8	110,3	110,3
Bruttoinvesteringer i fast kapital.	101,6	103,4	103,3	105,3	106,5	107,3	106,6	106,5	108,4
Fastlands-næringer	100,1	101,6	101,8	103,4	105,1	105,9	106,2	105,6	107,6
Innenlandsk anvendelse.	102,2	102,6	103,2	104,3	105,9	106,5	107,2	106,9	108,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge.	102,0	102,6	103,0	103,7	105,5	106,4	107,2	107,4	107,8
Eksport i alt	99,9	104,8	103,4	96,6	94,6	94,4	90,4	90,8	98,6
Tradisjonelle varer.	97,7	102,2	102,9	101,5	102,1	101,5	100,9	99,4	100,6
Samlet anvendelse.	101,5	103,3	103,2	101,9	102,6	103,0	102,3	102,2	105,7
Import i alt	100,5	103,8	102,1	102,9	103,6	103,3	101,7	101,0	102,2
Tradisjonelle varer.	98,2	101,1	99,5	100,3	100,5	101,1	99,1	97,5	99,4
Bruttonasjonalprodukt.	101,8	103,1	103,6	101,6	102,2	102,9	102,5	102,6	106,9
Fastlands-Norge	103,0	102,9	104,2	104,4	106,7	108,0	109,1	108,3	109,8

Utviklingen i noen makroøkonomiske hovedstørrelser

Sesongjustert. Prisindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	97.2	97.3	97.4	98.1	98.2	98.3	98.4	99.1	99.2
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner.	1,0	0,0	0,6	0,6	1,3	0,2	0,7	0,6	0,0
Konsum i offentlig forvaltning	0,9	1,1	0,1	0,6	2,5	2,3	1,4	-0,4	-0,0
Bruttoinvesteringer i fast kapital.	1,5	1,7	-0,1	2,0	1,1	0,8	-0,7	-0,1	1,7
Fastlands-næringer	0,1	1,5	0,2	1,5	1,6	0,8	0,3	-0,5	1,9
Innenlandsk anvendelse.	0,7	0,4	0,6	1,1	1,5	0,5	0,7	-0,3	1,8
Etterspørsel fra Fastlands-Norge.	0,8	0,6	0,4	0,8	1,7	0,8	0,8	0,2	0,4
Eksport i alt	-1,6	4,9	-1,4	-6,6	-2,1	-0,2	-4,2	0,4	8,6
Tradisjonelle varer.	-1,1	4,6	0,7	-1,3	0,6	-0,6	-0,6	-1,5	1,2
Samlet anvendelse.	-0,0	1,8	-0,0	-1,3	0,6	0,4	-0,7	-0,1	3,4
Import i alt	1,6	3,2	-1,6	0,8	0,6	-0,3	-1,6	-0,7	1,2
Tradisjonelle varer.	1,0	3,0	-1,6	0,9	0,1	0,7	-2,0	-1,6	2,0
Bruttonasjonalprodukt.	-0,6	1,3	0,5	-2,0	0,6	0,7	-0,4	0,1	4,2
Fastlands-Norge	2,2	-0,1	1,3	0,1	2,3	1,2	1,0	-0,8	1,4

Teknisk merknad

Kvartalsberegningene: Beregningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg.

Basisår og kjeding: I det kvartalsvise nasjonalregnskapet beregnes for tiden alle størrelser i faste priser med basis i prisene i 1996, og med vektorer fra dette året. Valg av basisår påvirker fastpristallene og dermed de årlige volumendringsratene (vekstratene). For sammenligningens skyld er det i alle tabeller gitt vekstrater med 1996 som basisår (felles omregningsår). Prisomregningen er foretatt på kvartalsregnskapets sektornivå.

Sesongjustering: Fra og med ØA nr. 5 er sesongjusteringen av de kvartalsvise nasjonalregnskapstallene basert på X12 ARIMA. Ved implementering av metoden pålegger vi ikke lenger et krav om at summen over fire kvartaler skal være lik det publiserte tallet for hele året. Vi har derfor fjernet årskolonnene fra tabellene med sesongjusterte tall. Ujusterte tall er publisert i tabellvedlegget.